

Lietuvos istorijos institutas
Miestų tyrimų skyrius

Vitalija Veževičienė

Trakų senojo miesto vietoje (A1783), Kranto g. Nr. 7, 9, 2006 m.
archeologinių žvalgymų
ATASKAITA

Vilnius 2007

Įvadas

2006 m. gruodžio mėn. 13 d. Lietuvos istorijos instituto Miestų tyrimų skyriaus ekspedicija (tyrimų vadovė Vitalija Veževičienė) vykdė archeologinius žvalgymus Trakų senojo miesto vietoje (A1783), Kranto g. 7, 9.

Minėti darbai vykdyti Kranto gatvės siaurinėje pusėje, planuojamos vandentiekio ir kanalizacijos trasos vietoje. Šiam tikslui buvo iškasta tranšėja, kuri išplanuota ŠV-PR kryptimi. Tranšėjos ŠV dalies (pradžios) koordinatės N 54°38'6.71" E 024°56.03". Tranšėja buvo kasama nuo namo Nr. 9 kieme esančio kanalizacijos šulinio į greta esančio namo Nr. 7 kiemą, šalia gyvenamojo namo ŠV kampo.

2006 m. žvalgymai Kranto g. apėmė 21 m ilgio ruožą, bendro 31 m² ploto. Tyrimų tikslas – vandentiekio ir kanalizacijos trasos vietoje – užfiksuoti iki projektinio gylio esančio kultūrinio sluoksnio stratigrafiją, patikslinti jo chronologiją bei surinkti radinius. Šiems darbams tyrėjai Vitalijai Veževičienei Kultūros paveldo departamentas 2006 12 12 d. išdavė leidimą Nr. 281 (žr. pusl. 22).

Tyrimų metu buvo naudojamas metalo detektorius R-1, foto ir grafinę fiksaciją vietoje vykdė ataskaitos autorė. Ataskaita parengta 4 egzemplioriais iš kurių viena perduota užsakovui - UAB „Trakų vandenys“, kitos - LII Rankraštynei, KPD ir TIM.

Archeologinių tyrinėjimų apžvalga

Tyrimų vieta ir jos artimiausioji aplinka tyrinėta ne kartą, tačiau išsamių duomenų apie čia buvusį užstatymą ir raidą turima labai mažai. Šis sklypas archeologiškai pradėtas žvalgyti 1984 m. Tais metais PKI archeologas R. Sprainaitis centrinėje miesto dalyje, Maironio g., Vytauto g. 3 – 5, 13 – 15, Kranto g. 7, ištyrė 8 perkakas, bendro 74 m² ploto. Tarp jų buvo žvalgomas ir minėtas sklypas Nr. 7 (pagal tyrimų ataskaitą *perkasa Nr. 7*). Perkasoje 79-90 cm gylyje buvo atidengtos dvi lygiagrečios pamatų, mūrytų iš akmenų eilės. Jos orientuotos ŠR-PV kryptimi. Pamatai kloti ant tamsiai pilkos supiltinės žemės. Jų aukštis svyruoja nuo 1,00-1,20 m, plotis 55-60 cm. Jame rasta keramika datuojama XVII- XVIII a. Nuo 2,60 iki 3,50 m. gylyje užfiksuoti 4 degusių sluoksneliai, kuriuos skiria žvyras. Tik viename iš jų rasta smulkių keramikos fragmentų, kuriuos reikėtų datuoti XVI – XVII a. (Sprainaitis R. Trakų m. šiluminiai tinklai. Žvalgomųjų archeologinių tyrinėjimų ataskaita. I etapas // LII Rankraštynas. F.1. b. Nr. 1497).

Remdamasis istorine medžiaga autorius mano, kad Kranto g. Nr. 7-9 aplinkoje stovėjo miesto rotušė. Pagal istorinius duomenis rotušė pastatyta apie 1409 m. buvo ne prie pat (turgaus) aikštės (Vytauto g.teritorijoje), juo labiau ne jos centre ar svarbiausioje vieno ar kito aikštės šono vietoje, o į pietus nuo aikštės, prie gatvės, mat to reikalavo miesto karinė strategija (Baliulis A., Mikulionis S., Miškinis A., 1991, p. 50).

Artimiausių vietų suvestiniai duomenys¹

Buvo kasinėjama ir artimiausia sklypo aplinka. Viena iš jų - plotas esantis į ŠV nuo minėtos teritorijos - Kranto ir Trakų gatvių sankryža, kur 1988 metais PRPI archeologas L. Dzikas ištyrė 4 šurfus, bendro 6,75 m² ploto (Dzikas L. Trakai. Ploto tarp Trakų ir Kranto gatvių žvalgomųjų archeologinių tyrimų ataskaita // LII Rankraštynas. F. 1. b. Nr. 1552). Tyrimu metu fiksuotas iki 170 cm storio XVI – XIX a. kultūrinis sluoksnis.

Be to, buvo kasinėta ir teritorija esanti į PR nuo Kranto g. sklypo Nr. 7. 1993 metais TIM archeologė B. Lisauskaitė sklype Vytauto g. Nr. 3 ištyrė du šurfus bendro 18 m² ploto Tyrimų metu fiksuotas iki 180 cm storio XVI – XIX a. kultūrinis sluoksnis, inventorinti 59 radiniai – buitinės bei statybinės keramikos fragmentai, stiklo dirbiniai.

¹ Duomenis surinko archeologas R. Jonaitis. Juos papildė šio darbo autorė.

Autorė taip pat kaip ir R. Sprainaitis teigia, jog šioje vietoje greičiausiai stovėjo miesto rotušė, tačiau išanalizavus šių archeologų duomenis tam pakankamai įrodymų neaptikta. (Lisauskaitė B. Trakų miesto rotušės teritorijos (Vytauto g. Nr. 3 ir Nr. 5) archeologinių tyrimų ataskaita // LII Rankraštynas. F. 1. b. Nr. 2220).

Buvo kasinėta ir pietinė Kranto gatvės pusė. 2001 metais TIM archeologas U. Budvydas sklype Kranto g. Nr. 4 ištyrė perkasą bendro 56 m² ploto. (Budvydas U. Archeologinių žvalgomųjų tyrinėjimų Trakų senamiestyje (AR1215) Kranto g. Nr. 4, 2001 m. ataskaita // LII Rankraštynas. F. 1. b. Nr. 3762). Tyrimų metu fiksuotas iki XVI – XIX a. kultūrinis sluoksnis su būdingais radiniais – buitinės fragmentais.

Žvalgymai buvo atlikti ir į ŠR nuo Kranto g. Nr. 7 sklypo. 2001 metais TIM archeologė B. Lisauskaitė sklype Kranto g. Nr. 5B ištyrė 11 žvalgomųjų šurfų bendro 16,5 m² ploto. Tyrimų metu fiksuotas iki 140 cm storio permaišytas sluoksnis, kuriame aptikta pavienių XVI – XVII a. buitinės keramikos fragmentų. (Lisauskaitė B. Žvalgomieji archeologiniai tyrimai 2001 m. Kranto g. Nr. 5b teritorijoje, Trakų senamiestis (U – 180) // LII Rankraštynas. F. 1. b. Nr. 3845).

2005 metais LII archeologas R. Jonaitis ištyrė Kranto g. Nr. 9 sklypą, kuris iš PR pusės ribojasi su Kranto g. Nr. 7-9 teritorija. Sklype buvo iširta 16 perkasų (2 plotai). Bendras iširtas plotas – 120 m².

Pl. Nr. 1 bei Nr. Pl. 2 fiksuotas nuo 320 iki 360 cm storio kultūrinis sluoksnis, kuris datuojamas XV – XX a. Abiejuose plotuose aptikti medinių pastatų rąstų fragmentai, vertikaliai sukalti į žemę. Pl. Nr. 2 fiksuotas mūrinis pamatas, kuris datuojamas XX a. pradžia.

Tyrimų metu aptikti 2674 vnt. radinių – buitinės bei statybinės keramikos fragmentų, monetų, metalo bei stiklo dirbinių. Visuose plotuose aptikti buitinės keramikos fragmentai su Trakų miestui būdingais puošybos elementais bei motyvais – bangelėmis, linijomis, „pinta virvute“. (Jonaitis R. Žvalgomieji archeologiniai tyrimai 2006 m. Kranto g. 9 teritorijoje, Trakų senamiestis (A1783//Ataskaita į LII rankraštyną neperduota)

Kaip rodo archeologinių tyrimų duomenys, sklype ir jo aplinkoje yra susiformavę intensyvūs kultūrinio sluoksnio horizontai. Tačiau, kaip rodo 1984 ir 2005 m. archeologinių tyrimų metu gauti duomenys, viršutiniai kultūrinio sluoksnio horizontai

susiformavo ne natūraliai, o mechaniškai, tai yra viršutiniai sluoksniai iki 180 cm gylio supilti, permaišyti ir archeologiškai nevertingi.

Žvalgymai

Situacija. Žvalgymų vieta yra centrinėje Trakų senojo miesto dalyje, šalia Kranto ir Trakų g. sankryžos, ~ 200 m atstumu į Š nuo Trakų šv. Mergelės Marijos apsilankymo papilinės bažnyčios, ~ 40 m atstumu į PR nuo Totoriškių ežero kranto (žr. situacijos planą).

Reljefas. Žvalgymų vietos reljefas palaipsniui, nežymiai žemėjantis Totoriškių ežero – ŠV kryptimi. Paviršius lygus, sklype Nr. 9 užpiltas skalda, sklype Nr. 7 – daržas. R sklypo pusėje stovi stačiakampio formos mūriniai sandėliai. PR teritorija ribojasi su gretimais sklypais, už jų yra Vytauto gatvė (žr. foto 1,2).

Stratigrafija

Tranšėjos kasimo metu buvo pasiektas 150-180 cm gylis (151,00-151,5 HA), visos tranšėjos plotis svyruoja nuo 150 cm iki 180 cm. Fiksuota iki trijų įvairių supiltinių žemės sluoksnių.

4 m atstumu nuo kanalizacijos šulinio Nr. 9 pasiektas 150 cm gylis. Nukalus 7 cm storio žvyro sluoksnį fiksuoti trys horizontai: viršutinis (Nr.1) 10 cm storio juodos žemės sluoksnis. Po juo 60 cm storio pilkos žemės sluoksnis (Nr.2) su žvyru, smėliu bei statybinėmis šiukšlėmis. Po juo išskirtas 80 cm storio juodos žemės sluoksnis (Nr.3) su žvyru, smėliu ir statybinėmis šiukšlėmis (žr. foto 3).

5 m atstumu nuo kanalizacijos šulinio Nr. 9, R kryptimi, 100 cm gylyje aptikti tranšėją kertantys XIX a. vid. - XXa. akmenų ir plytų pamatai. Pamatų aukštis 50 cm, plotis 70 cm. Pamatų akmenys sujungti kalkių skiediniu (žr. foto 4).

7 m atstumu nuo kanalizacijos šulinio Nr. 9, R kryptimi, 30 cm gylyje aptiktas gelžbetonio blokas, jo dydis 120×70 cm (šilumos trasa).

15 m atstumu nuo kanalizacijos šulinio Nr. 9 tranšėjos gylis didėjo, jis pasiektas iki 160 cm, plotis 180 cm. Nukalus 5 cm storio žvyro sluoksnį fiksuoti 2 horizontai: viršutinis (Nr.1) 100 cm storio juodos žemės sluoksnis. Po juo 60 cm storio pilkos žemės sluoksnis (Nr.2) su smėliu bei šlyno priemaišom (žr. foto 5).

Šioje vietoje aptiktos 2 monetos. Viena Lenkijos 18? m. 10 grašių moneta (80 cm gylyje) (Inv. Nr. 2) (žr. foto 11, 12). Kita Rusijos 1851 m. kapeika (60 cm gylyje) (Inv. Nr. 3) (žr. foto 9, 10). Taip pat rastas susilydęs žalvario gabalėlis (140 cm gylyje) (Inv. Nr. 5) (žr. foto 15) ir vienas XVII a. pab. - XVIII a. buitinės keramikos fragmentas (išverstose žemėse) (Inv. Nr. 4) (žr. foto 16)

21 m atstumu nuo kanalizacijos šulinio Nr. 9 pasiektas 180 cm gylis bei 150 cm plotis. Skersai perkastos, 80 cm gylyje aptikti kito XIX a. vid. – XX a. stambių lauko riedulių namo pamatai (žr. foto 6). Akmenys rišti baltos spalvos kalkių skiediniu. Pamatų aukštis 100 cm. Akmenų dydžiai: 30×24, 28×23, 27×21, 25×19, 18×15. Virš jų fiksuota permaišyta žemė.

Šioje vietoje iš tranšėjos pašalintose žemėse aptikta moneta - 166? m. Jono Kazimiero šilingas (Inv. Nr. 1) (žr. foto 13, 14).

Išvados

1. 2006 m. gruodžio 13 d. Trakų senojo miesto vietoje (A1783), Kranto g. 7, 9 buvo vykdomi archeologiniai žvalgymai susiję su planuojamu vandentiekio ir kanalizacijos tiesimu nuo namo Nr. 9 iki namo Nr. 7. Numatytos trasos vietoje buvo iškasta 21 m., (31m²) ilgio tranšėja.

2. Iki projektinio 150-180 cm gylio fiksuotas permaišytas, suardytas kultūrinis sluoksnis datuojamas XX a., tačiau jame yra pavienių radinių iš anksčiau sunaikinto kultūrinio sluoksnio, kurie datuojami XVII – XIX a.

3. Dviejose tranšėjos vietose (5 bei 21 metre) aptikti akmenų ir plytų mūrai bei akmenų pamatai. Dėl fragmentiškumo chronologija neaiški. Neatmetama galimybė, kad Kranto g. 7, 9 teritorijoje rasti pamatai galėtų būti miesto rotušės pamatai.

4. Aptikti radiniai: 3 monetos - Lenkijos 182? m. 10 grašių moneta, Rusijos 1851 m. kapeika, bei 166? m. Jono Kazimiero šilingas. Taip pat susilydęs žalvario gabalėlis ir vienas XVII a. pab. - XVIII a. buitinės keramikos fragmentas.

5. Ateityje, vykdant bet kokius žemės kasimo darbus šiame sklype būtini archeologiniai žvalgymai ir tyrimai.

Radinių sąrašas

1. Moneta. Varis. Lenkija. Jonas Kazimieras. Šilingas. 166?m.
2. Moneta. Sidabras. Lenkija. 10 grašių. 18? m.
3. Moneta. Varis. Rusija. Nikolajus I. 1851 m. 1 kapeika.
4. Buitinės keramikos – lėkštės fragmentas. Kalkinis fajansas. Padengtas balta glazūra. Puoštas augaliniu bei geometriniu piešiniu. Dažai mėlynos spalvos. Fragmentas datuojamas XVII a. pab. - XVIII a. Dydis 60×50×5mm.
5. Susilydęs žalvario gabalėlis. Dydis 20×20mm

Nuotraukų sąrašas

1. Bendras tiriamo sklypo vaizdas iš P pusės.
2. Bendras tiriamo sklypo vaizdas iš PV pusės.
3. Tranšėjos pjūvis 5 m. Vaizdas iš Š pusės.
4. Tranšėjos pjūvis 7 m. Vaizdas iš P pusės.
5. Tranšėjos pjūvis 15 m. Vaizdas iš ŠR pusės.
6. Tranšėjos pjūvis 21 m. Vaizdas iš ŠV pusės.
7. Sklypas po tranšėjos užkasimo. Vaizdas iš ŠV pusės.
8. Sklypas po tranšėjos užkasimo. Vaizdas iš R pusės.
9. Moneta. 1 kapeika. Aversas.
10. Moneta. 1 kapeika. Reversas.
11. Moneta. 10 grašių. Aversas.
12. Moneta. 10 grašių. Reversas.
13. Moneta. 1 šilingas. Aversas.
14. Moneta. 1 šilingas. Reversas.
15. Susilydęs žalvario gabalėlis.
16. Lėkštės fragmentas.

Brēžinių sąrašas

1. Tranšėjos PV pjūvis.
2. Tranšėjos ŠV pjūvis.

Nuotraukos

Foto 1. Bendras tiriamo sklypo vaizdas iš P pusės.

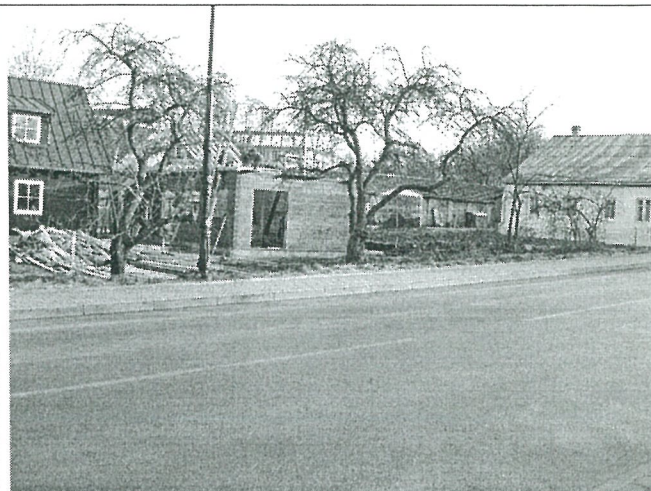

Foto 2. Bendras tiriamo sklypo vaizdas iš PV pusės.

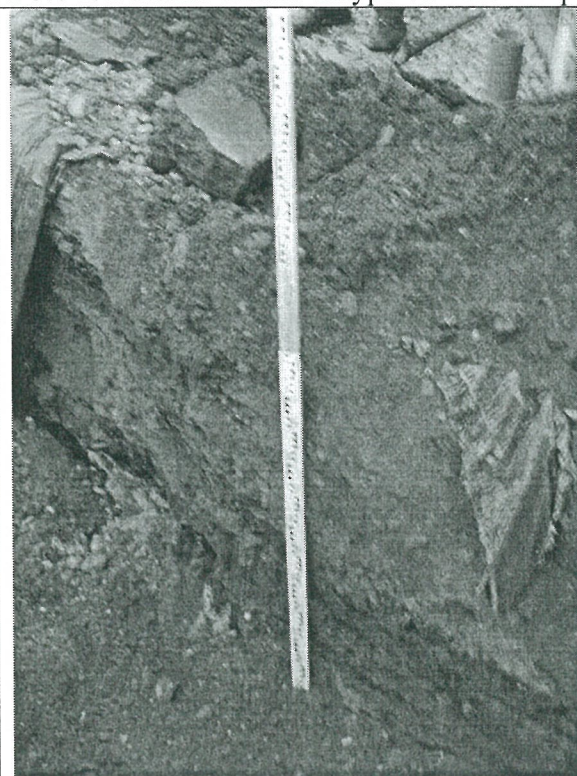

Foto 3. Tranšėjos pjūvis 5m. Vaizdas iš Š pusės.

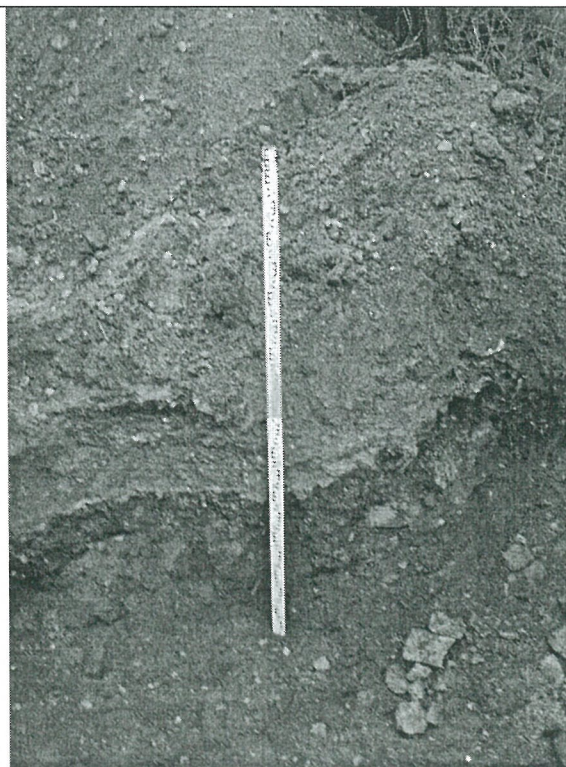

Foto 4. Tranšėjos pjūvis 7m Vaizdas iš P pusės.
Mūro liekanos.

Foto 5. Tranšėjos pjūvis 15m. Vaizdas iš ŠR pusės.

Foto 6. Tranšėjos pjūvis 21m. Vaizdas iš ŠV pusės. Pamatų liekanos.

Foto 7. Tiriamas sklypas po tranšėjos užkasimo. Vaizdas iš ŠV pusės.

Foto 8. Tiriamas sklypas po tranšėjos užkasimo. Vaizdas iš R pusės.

Foto 9. Moneta. 1 kapeika. Aversas. Inv. Nr. 3

Foto 10. Moneta. 1 kapeika. Reversas. Inv. Nr. 3

Foto 11. Moneta. 10 grašių. Aversas. Inv. Nr. 2

Foto 12. Moneta. 10 grašių. Reversas. Inv. Nr. 2

Foto 13. Moneta. 1 šilingas. Aversas. Inv. Nr. 1

Foto 14. Moneta. 1 šilingas. Reversas. Inv. Nr. 1

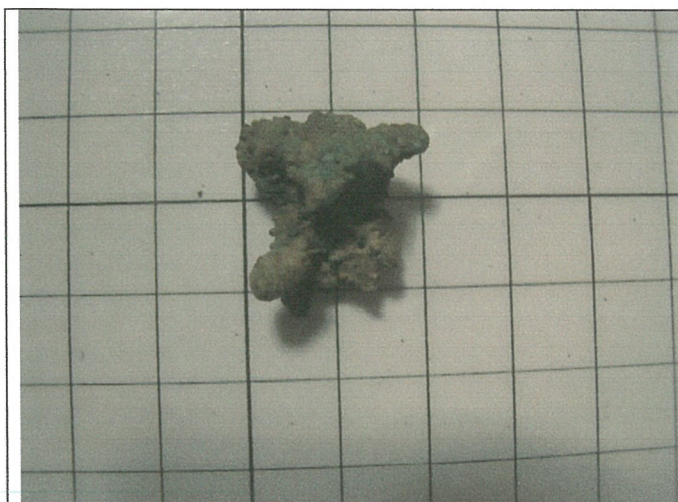

Foto 15. Susilydęs žalvario gabalėlis. Inv. Nr. 5

Foto 16. Lėkštės fragmentas. Inv. Nr. 4

Situacijos planas

Objekto vieta

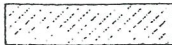
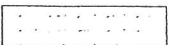
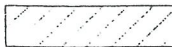
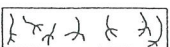
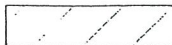
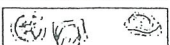
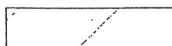
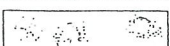
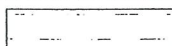
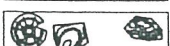
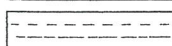

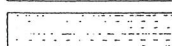
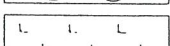
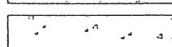
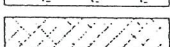
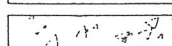
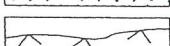
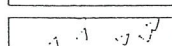
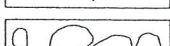
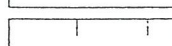
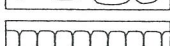
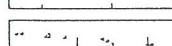
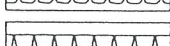
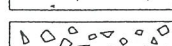
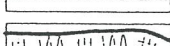
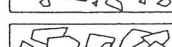
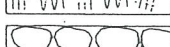
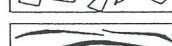

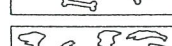

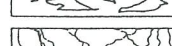

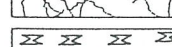

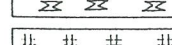
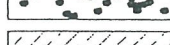
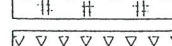
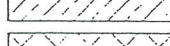

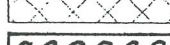
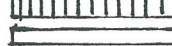
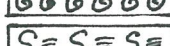
1. 1996m Trakų istorinio nacionalinio parko turistinis žemėlapis. M 1:45000.

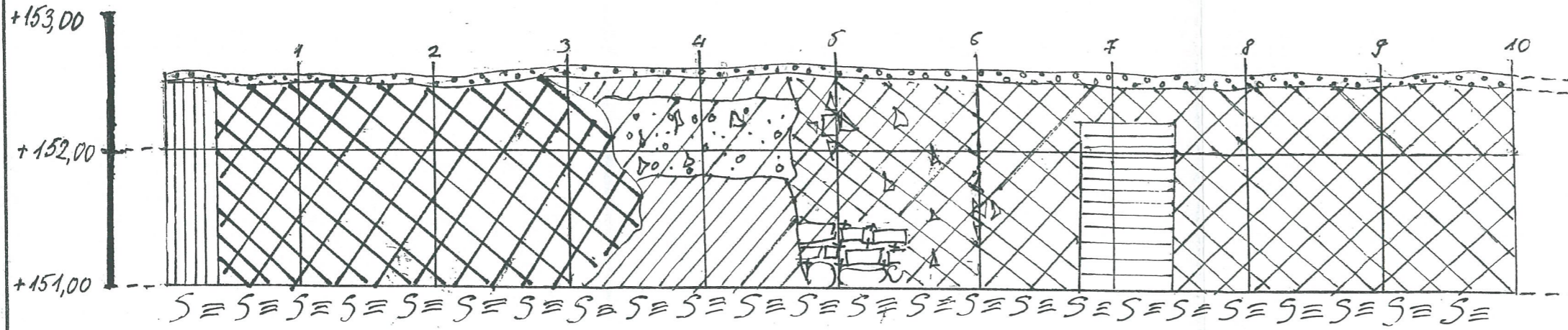
2. Trakų žemėlapis fragmentas.

(<http://www.maps.lt/newmaps/DesktopDefault.aspx?tabID=3350&alias=maps&lang=lt-LT>)

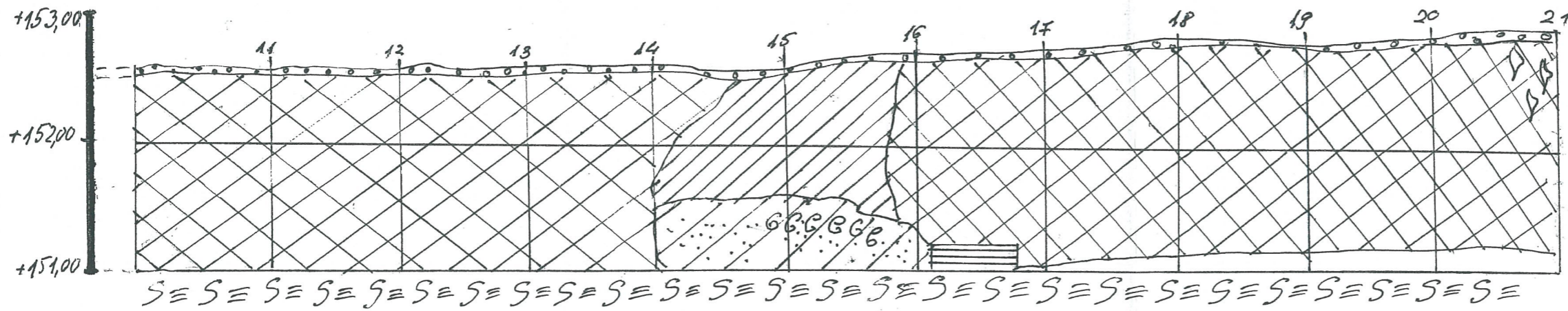
SUTARTINIAI ŽYMĖJIMAI

	JUODA ŽEMĖ		DURPĖS
	TAMSAI PILKA ŽEMĖ		ŠAKNYS
	PILKA ŽEMĖ		MEDIENA
	ŠVIESIAI PIKLA ŽEMĖ		SUNYKUSI MEDIENA
	MOLIS		APDEGUSI MEDIENA
	PLŪKTAS MOLIS		KERAMIKA
	DEGTAS MOLIS		SKIEDROS
	SMĖLIS		ASFALTAS
	SMULKUS ŽVYRAS		ŽEMIS
	STAMBUS ŽVYRAS		AKMENYS
	KALKĖS		AKMENŲ GRINDINYS
	KALKIŲ SKIEDINYS		TAŠYTI AKMENYS
	SMULKIOS GRIUVENOS		DUOBĖS KONTŪRAS
	STAMBIOS GRIUVENOS		AKMENŲ MŪRAS
	DEGĖSIAI		PLYTŲ MŪRAS
	KAULAI		MŪRAS PJŪVYJE
	ŠIUKŠLĖS		GRUNTINIS VANDUO
	VELĖNA		FIKSUOTA KRAŠTINĖ
	ODA		ANGLIS
	PUVĖSIAI		BETONAS
	SKALDA		PERKASTA
	KANALIZACIJOS ŠULINYS		ŠLYNAS
	GELŽBETONIO BLOKAS		IKI PROJEKTINIS GYLIS

Tranšėjos PV pjūvis

Tranšėjos PV pjūvis

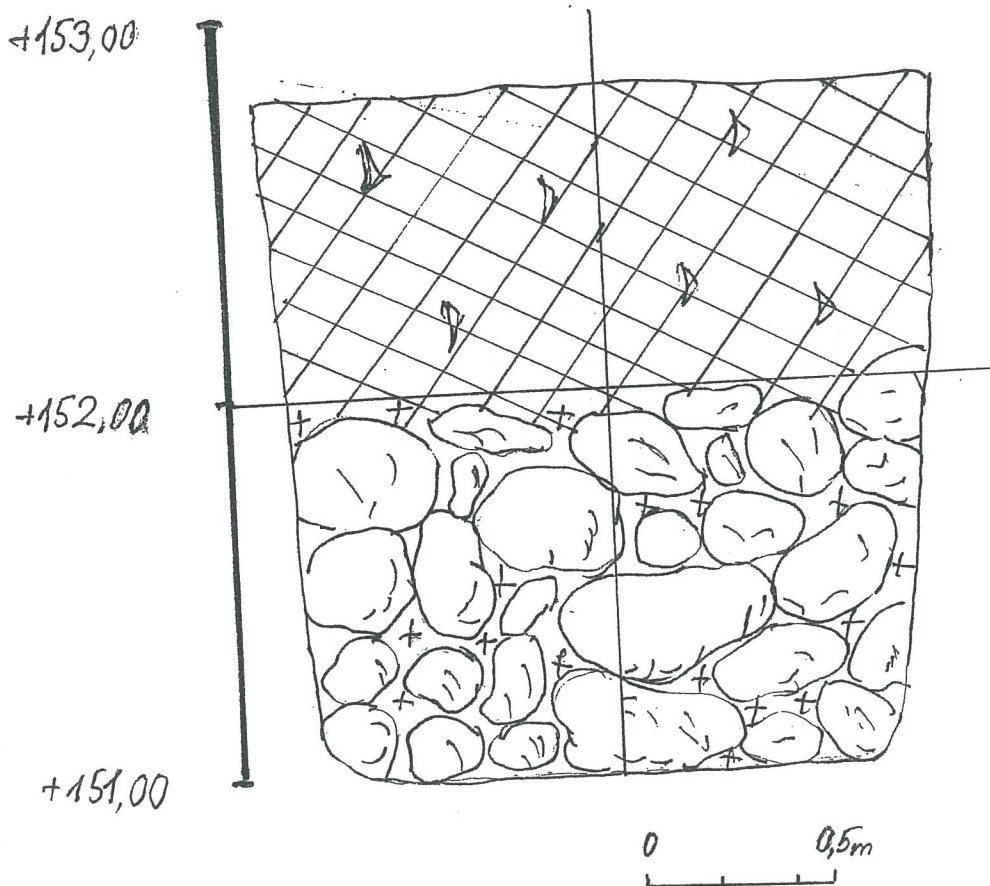

Aukščiai absoliutūs

Archeologas	Vitalija Veževičienė		Trakai 2006	Brėžinys	Brėžinių
Braižė	Vitalija Veževičienė		Kranto 7, 9	1	2

Tranšėjos PV pjūvis M 1:40

Tranšėjos ŠV pjūvis

Aukščiau: absoliutus

Archeologas	Vitalija Veževičienė	Trakai 2006	Brėžinys	Brėžinių
Braižė	Vitalija Veževičienė	Kranto 7, 9	2	2

Tranšėjos ŠV pjūvis M 1:20

Lietuvos istorijos instituto
Miestų tyrimų skyriaus archeologė
Vitalija Veževičienė

Kultūros paveldo departamento
Mokslinei archeologijos komisijai

Vilnius
2006 12 12

Archeologijos žvalgymų Trakų senojo miesto vietoje (A1783) 2006 m. projektas

2006 m. gruodžio mėn. planuojama atlikti žvalgymus Trakuose, Kranto g. sklypuose Nr. 7 ir 9, vandentiekio ir kanalizacijos tranšėjos vietoje. Bendras tranšėjų ilgis-iki 50 metrų. Žvalgymų tikslas –žemės kasimo darbų metu užfiksuoti iki projekcinio gylio esančio kultūrinio sluoksnio stratigrafiją, surinkti radinius. 2005 m šiame sklype buvo atlikti archeologiniai tyrimai namo statybos vietoje (tyrimų vadovas R. Jonatis). Iki planuojamo projekcinio gylio- 150 cm gylio buvo fiksuoti supiltiniai XX a. kultūrinis sluoksnis be jokių radinių.

Darbus numatoma vykdyti gruodžio mėn. Ekspedicijoje dalyvaus archeologas L. Kvizikevičius.

Priedas – situacinis planai (1 vnt.).

Vitalija Veževičienė

L E I D I M A S

vykdyti archeologinius tyrimus

2006-12-12 Nr.281
Vilnius

Pagal Lietuvos Respublikos nekilnojamojo kultūros paveldo apsaugos įstatymo 18 str. šis leidimas išduotas **V.Veževičienei** vykdyti Trakų senojo miesto vietos (A1783), Kranto g.7, 9, Trakų m., **archeologinius žvalgymus**, taip pat naudoti elektronines priemones, sudarinėti planus, filmuoti, fotografuoti, piešti, rinkti radinius ir mėginius tiriamame objekte. Tyrimų projektas: Archeologijos žvalgymų Trakų senojo miesto vietoje (A1783) 2006 m. projektas, 2006-12-12, Nr.281.

Kontrolės skyriaus vedėjas

 R.Kraujalis